

Танець

ТАНЕЦЬ – це ритмічні, виразні рухи тіла, що за звичай вибудовуються в певну композицію і виконуються під музичний супровід.

Танець – ймовірно, найдавніше з мистецтв: він відображає потребу людини, що відноситься до самих ранніх часів, передавати іншим людям свою радість чи смуток за допомогою свого тіла. Майже всі важливі події в житті первісної людини відмічалися танцями: народження, смерть, війна, обряд шлюбу, обрання нового вождя, зцілення хворого. Танцем виражали моління про дощ, сонячне світло, родючість, про захист і прощення. Танцювальні па (з французької pas – «крок») беруть своє походження від основних форм рухів людини – ходьби, бігц, стрибки, підстрибування, підскоки, ковзання, поворотів і розкачування. Поєднання подібних рухів поступово перетворилися в па традиційних танців. Головними характеристиками танцю являються ритм – відносно швидке чи відносно повільне повторювання і варіювання основних рухів; малюнок – поєднання рухів в композиції; динаміка – варіювання розмаху і напруженості рухів; техніка – ступінь володіння тілом і майстерність у виконання основних па і позицій. В багатьох танцях велике значення має також жестикуляція, особливо рухи рук.

«**Танець** - мова тіла. Яскрава, емоційна й дуже жвава. Мова, яка зародилася давно й існує досі. ...надзвичайно приємно, що танець живе поряд з нами, незрівняний український танець. І якщо ці рухи - мова тіла, то наші тіла розмовляють українською!...» (з газети).

Танець відноситься до важливих видів багатожанрового українського мистецтва. В ньому знайшли своє відображення радість творчої праці, героїзм боротьби і велич перемог, задерикувата веселість, м'який гумор і інші риси українського національного характера. Танець в Україні – то задумливо ліричний, то нестерпно веселий, скромний і ніжний. Характеризуючи загальнонаціональні танці України, слід насамперед відмітити, що на їх розвиток мали величезний вплив обряди України. Багатство народних обрядів, звичаїв, святкувань, гулянь – породжувало нові традиції, нові танці. До основних танців, що прикрашають собою традиційне українське весілля відносять вальс, полька, краков'як, гопак, хороводи та інші.

Вальс бере свій початок в старих народних танцях Австрії і Південної Німеччини. Назва походить від німецького слова *walzen* – «обертатися», «кружляти». Найближчими попередниками вальсу можна рахувати «німецький танець» і повільні вальси – лендлери, які ввійшли в моду близько 1800 року. Вальс це загальна назва бальних і народних танців музичного розміру 3/4, виконується переважно в закритій позиції. Найбільш поширена фігура в вальсі — повний оборот в два такта з трьома кроками в кожному. Вперше вальс став популярним у Відні в 1780-их роках, і в наступні роки швидко поширився в інші країни, в тому числі і на Україну. Вальс, особливо з закритими позиціями, став зразком для створення багатьох інших бальних

танців. Пізніше були створені численні різновиди вальсу. В XIX і на початку XX століть існувало кілька різних форм вальсу, включно з деякими з розміром 2/4, 6/8 і 5/4. До різновидів вальсу відносять швидкі форми вальсу (Віденський вальс) і вальс міжнародного стандарту (танцюється лише в закритих позиціях).

Класиками вальсу були Йозеф Ланнер (1801–1843), який ввів в обіг циклічну форму вальсу, що складається з інтродукції, деяких розділів і коди, а також Й.Штраус-батько і Й.Штраус-син. В творчості останнього вальс досяг вершин свого розвитку («Прекрасний блакитний Дунай», «Південні троянди», «Казки Віденського лісу» та ін.). Серед інших майстрів вальсу – Еміль Вальдтойфель, Ф.Легар, Оскар Штраус і Роберт Штольц. Є істотна різниця між вальсом як танцювальною музикою і вальсом як концертною п'єсою.

Для справжнього віденського вальсу типовий не лише звичайний вальсовий ритмічний рисунок (бас на першу долю кожного такту, а потім дві більш легкі, як відзвук, долі), але також і складний ритмічний сдвиг, що утворюється в результаті виконання другої чверті в акомпонементі трохи раніше, ніж слід. Повільні вальси типу бостон чи вальси hesitation (тобто з затримкою, паузою) відрізняються менш чітким ритмічним рисунком і складним акомпонементом.

Завдання: прослухати вальс.

Полька – це танець, який виконується в швидкому темпі, двудольному розмірі (1/2; ♩ ½). Полька за звичай починається з сильної долі, і для її ритму особливо характерна уривчастість. Танцюють то у відкритій, то у закритій позиції.

Танець «полька» за походженням – чеський селянський танець зі східної Богемії. Історичні записи Богемії стверджують, що танець був придуманий сільською дівчиною Анной Слезак (Anna Slezak) в місті Labska Tynice в 1834. Якось в неділю вона слухала (чи сама співала) чеську народну пісню: "Strusek Nimra koupil Simla" (Дядько Німра купив Сімлу - білу конячку) і придумала ті стрибки, які є в польці.

Інші назви польки - німра, мадера. Швидка, весела і вільна, вона разом з вальсом і мазуркою складає основу популярних бальних танців XIX століття.

Танець швидко поширився з Чехії по всій Європі, з тріумфальним успіхом був прийнятий в бальних залах Нью-Йорка. Чеський композитор Б.Сметана ввів цей танець в професійну музику, написавши кілька відомих фортепіанних польок. Також полька широко використана в опері Сметани «Продана наречена» і опері Шванда «Волинщик Яромира Вейнбергера». Польки писали А.Дворжак, Йозеф Лабицький, Й.Штраус та інші композитори. Відомий французький танцюрист середини дев'ятнадцятого століття Cellarius писав: "Навіть молоді люди, найбільш негативно настроєні по відношенню до польки, прокидаються від апатії і раптом виявляють в себе танцювальний талант."

Виконуючи польку (до речі, богемний танець, оскільки він з Богемії), згадуйте дядечка Німла (це партнер) і ту конячку Сімлу (партнершу), з яких все почалося. (За матеріалами www.dancelife.ru).

Основний крок польки дуже простий: вперед по лінії танцю робиться крок вільною ногою ("раз"), в підскоці підтягується друга нога ("і"), потім ще один крок тією ногою, з якою почався рух ("два"). На затактовому "і" перед наступним кроком вільна нога проноситься мимо нової опорної і виходить вперед. Можна продовжити, тепер вже з другої ноги. Популярність польки стала поштовхом до розвитку інших схожих танців в центральній Європі, таких як галоп і краков'як. *Завдання: Подивитися «Польку»*

Краков'як (з польської, *krakowiak*) – польський народний танець. Виник серед жителів Краківського воєводства (краков'яків) в 14 столітті. Краков'як поширився в шляхетському середовищі. В старовину цей танець танцювали тільки чоловіки, пізніше - чоловік в парі з жінкою. Ритм гострий, з частими синкопами. Темп живий: 2/4. Виконується весело, темпераментно, з гордою осанкою. Як бальний танець був популярним в 19-початку 20 століть. Музична форма танцю використана композитором Ф.Шопеном в "Рондо а ля краков'як" для фортепіано з оркестром. Краков'як зустрічається в операх і балетах ("Іван Сусанін" Глинки, "Бахчисарайський фонтан" Асаф'єва). Краков'як є близьким родичем польки. Так, як і полька, інколи виконувався на балах. Манера виконання аналогічна такій для польки. Приклад: Вихідне положення - у відкритій позиції, кавалер спиною до центру, дама - лицем. Виконується просто, можна на стрибковому кроці, граючи один з одним і публікою.

- Проходка по лінії танцю з розворотом. 1 такт.
- Проходка проти лінії танцю з розворотом. 1 такт.
- Два звичайних полечних обертів по лінії танцю. 2 такта.
- Два голубця і три притопа по лінії танцю. 1 такт.
- Два голубця і три притопа проти лінії танцю. 1 такт.
- Два звичайних полечних обертів по лінії танцю. 2 такта.

Потім схема повторяється. Вона може бути легко прикрашена падебасками, грайливими балансе, обходами і оглядками, і т.п.

Галоп (з французької *galop* – «скакати») – це швидкий круговий танець 19 століття. Виконується в дводольному розмірі (1/2), складається з стрімких скачкоподібних рухів вперед і назад, близьких за типом до польки. Після 1825 галоп ввійшов в моду в Німеччині, де його називали учер чи хюпфер. Галоп часто зустрічається в професійній музиці; прикладом може слугувати Великий хроматичний галоп Ф.Листа.

Самий простий - галоп чи *galopade*, що з'явився у Франції і Польщі в 1829 році. Характер танцю був такий, як в польки і вальсу - пари робили шассе з різною швидкістю по залу з поворотами. Ритм музики - 2/4, часто галоп виконували під музику швидкої польки. *Galop* був особливо популярний як заключний танець вечора.

Мазурка - польський народний танець, за звичай на 3/4 чи на 3/8, в темпі дещо повільніше вальсу. За походженням народний танець, однак у 18

столітті мазурка за часів панування короля Августа III стала танцем міським і придворним. Для трьохдольного ритму мазурки типовий акцент на другій долі. Мазурка складається зі схожого на полонез вступного розділу, що виконується кількома парами, і ряду танців і різними фігурами. Особливо типові удари каблуком об каблук і різкий рух ступнів ніг (т.зв. ключ) в кінці кожної фігури.

Полонез - польський національний танець в помірному темпі, в розмірі 3/4. Полонез - це величний марш, процесія, часто використовувався для відкриття танцювального вечора. Походження танцю відносять зазвичай до епохи, коли Генріх Валуа (майбутній французький король Генріх III) був обраний на польський трон (1573); при цьому польські придворні дами під час їх представлення королю утворювали процесію, яку супроводжувала велична музика; така процесія ввійшла в традицію і стала відкривати всі державні церемонії, а сама процесія переросла в танець.

Аркан є типовим українським народним гуцульським чоловічим танцем. Музичний розмір 2/4. Основний крок повторюється протягом всього танцю, чергуючись з різноманітними фігурами. Відомо, що до гуцулів ("горців Карпат") відносять етнічну групу українців, що проживають у Львівській, Івано-Франківській, Чернівецькій, Закарпатській областях України, прикордонних районах Словаччини, Польщі і Румунії. Разом з бойками і лемками вони являються автохтонним населенням Карпат. Цікаво, що музика танцю "Аркан" є тотожною кельтському "Ev Sistr". Однак гуцульський танець не знає слів, в той час як кельтський аналог є застольною піснею. За переказами, гуцулів навчили танцю «Аркан» богатирі, що спустились з гір. Тут можна спостерігати явний натяк на кельтську Лука-Райковецьку археологічну культуру Карпат і Прикарпаття.

Гопак – це швидкий український танець в дводольному розмірі (1/2). Яскравий приклад – гопак в опері М.П.Мусоргського «Сорочинський ярмарок». Гопак є вершиною, візитною карточкою танців України. В першопочатковій своїй формі гопак існує зовсім недавно. Від початку це був військовий танець запорозьких козаків, і спочатку танцювати гопак дозволялося лише чоловікам. В гопаку козак показував свою вправність, відвагу, завзяття, сміливість. Часто в гопаку зображувались цілі сцени бою, походів. Про казака, що танцює гопак в народі говорили “Козак танцює, як на коні гарцює”.

У запорізьких козаків гопак мав особливе, організувальне значення. Так, відомо безліч фактів, коли серед стану козаків не було єдності по відношенню до плану дій і коли всі засоби для досягнення єдності були вичерпані, гетьмани, взявши до рук булаву – символ гетьманської влади – виходили в коло і починали танцювати гопака. Той з козаків, який входив до кола танцювати, тим самим давав згоду на послух гетьману, і часто траплялося так, що гопак всіх захоплював в танець. Пізніше гопак стали танцювати не лише на Січі, але і в селах, і в містах. Спочатку, як і на Сечі, його танцювали одні чоловіки, але поступово входять і жінки. Так він поступово набув парадної форми, яка має місце зараз. Дуже подібний до

гопака і інший, присвячений запорозьким козакам український парний танець “Козачок”. Фактично це гопак, тільки в дещо спрощеній формі. Козачок обов’язково і завжди танцювали парами, і завдяки участі в ньому дівчат, козачок більш лиричний і не має великих трюків.

Бойовий Гопак - незважаючи на тисячолітні традиції і вже понад п'ятнадцятирічну історію розвитку в наш час, досі сприймається як новий і чимось екзотичний вид двобою. Своїй появі у теперішньому вигляді цей стиль завдячує львів'янину Володимирі Пилату, котрий за мету у житті поставив відродження лицарської слави наших предків. Вивчаючи джерела бойової культури українців, він звернув увагу на багатство і різноманітність рухів у народних танцях, і зокрема в танці Гопак - рухів, не поширених у інших народів і до того ж, чимось схожих на бойову техніку - удари ногами у стрибку, присядці чи "павучку", різноманітні кроки, відбивання, підсікання і т.ін. Пізніше ці рухи, належним чином трансформовані до вимог сучасного бойового мистецтва, склали основу технічного арсеналу нового відродженого бойового мистецтва. Звідси ж пішла назва стилю. Бойовий Гопак на сьогодні - це струнка система послідовного тілесного, розумового та духовного самовдосконалення - від елементарного самозахисту до вершин бойової майстерності. Поряд із бойовою технікою гопаківці вивчають мистецтво музики і співу, історію та традиції нашого народу, світоглядні основи лицарства та багато іншого, розвиваючи одночасно три фактори сили - силу тілесну, розумову і духовну.

